



**НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ**

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ
функціонування ринку природного газу
за II квартал 2020 року



2020

Статтею 20 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» передбачені повноваження НКРЕКП щодо здійснення моніторингу, зокрема, функціонування ринку природного газу, який забезпечується шляхом проведення аналізу та оцінки ряду параметрів (показників).

Ці результати підготовлено на виконання вимог статті 24 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», статті 4 Закону України «Про ринок природного газу», а також постанови НКРЕКП від 14.09.2017 № 1120 «Про затвердження Порядку здійснення Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, моніторингу ринків у сферах енергетики та комунальних послуг».

Інформація в цих результатах сформована на основі даних, отриманих НКРЕКП від суб'єктів ринку природного газу відповідно до затверджених форм звітності та на офіційні запити НКРЕКП протягом періоду моніторингу. Отримані дані можуть бути змінені (відкориговані) суб'єктами ринку природного газу після завершення періоду моніторингу.

Ціни, наведені в цих результатах, є середньозваженими.

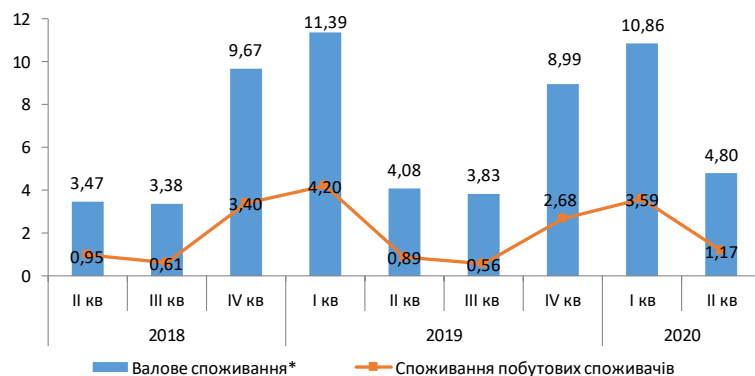
Зміст

1. Загальний опис ринку природного газу	4
1.1. Споживання.....	4
1.2. Видобуток	4
1.3. Імпорт та експорт	5
1.4. Зберігання.....	6
2. Оптовий ринок природного газу України.....	7
3. Роздрібний ринок природного газу України	11
4. Конкуренція.....	14
5. Короткий огляд європейських газових ринків у I кварталі 2020 року.....	15

1. Загальний опис ринку природного газу

1.1. Споживання

Обсяг валового споживання природного газу у II кварталі 2020 року становив 4,8 млрд м³, що на 56 % менше показника попереднього кварталу та на 17,6 % більше ніж в аналогічному періоді попереднього року (рис. 1.1). Обсяг споживання природного газу побутовими споживачами у II кварталі 2020 року зменшився на 67 % порівняно з попереднім кварталом та збільшився на 30 %

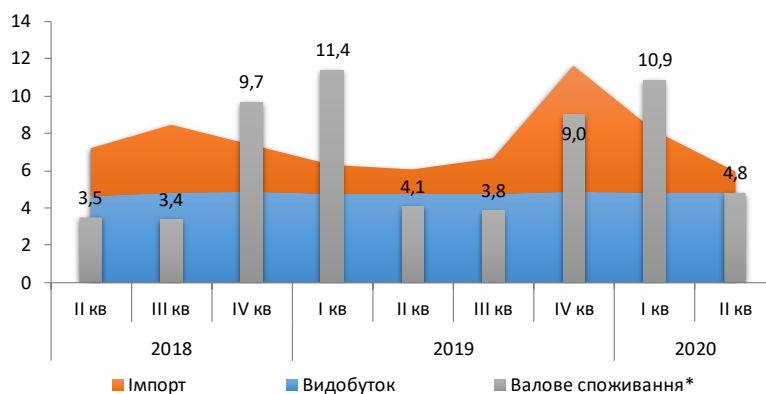


* без урахування обсягів видобутку природного газу невизначеного власника

Рис. 1.1. Динаміка обсягів валового споживання та споживання побутових споживачів, млрд м³

порівняно з II кварталом 2019 року. Частка обсягу споживання побутових споживачів у загальному обсязі валового споживання у II кварталі 2020 року становила 24 %, що в порівнянні з попереднім кварталом менше на 9 процентних пунктів (далі – п.п.) та на 2 п.п. більше ніж в аналогічному періоді 2019 року.

Споживання природного газу є нерівномірним протягом року у зв'язку із сезонними коливаннями. Для забезпечення потреб споживачів у період високого попиту на газ протягом сезону із низьким попитом надлишок видобутого та імпортованого газу закачується до підземних газосховищ. Під час сезону із високим попитом газ, який зберігається в газосховищах, піднімається для покриття додаткового попиту в опалювальний період.



* без урахування обсягів видобутку природного газу невизначеного власника

Рис. 1.2. Динаміка обсягів споживання, видобутку та імпорту природного газу, млрд м³

Так, у зв'язку із невисоким попитом на природний газ у II кварталі 2020 року (рис. 1.2) надлишок імпортованого природного газу та природного газу власного видобутку

закачувався до підземних газосховищ. У II кварталі 2020 року обсяги валового споживання становили 80 % обсягів видобутого та імпортованого природного газу, а в аналогічний період 2019 року – 67 %.

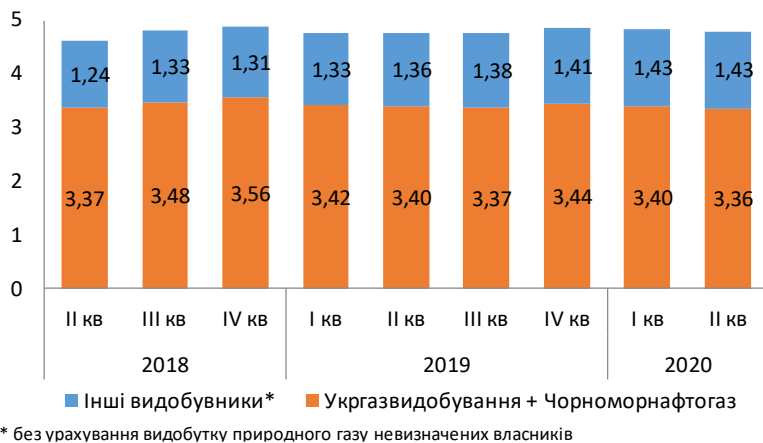
1.2. Видобуток

Обсяг видобутку¹ природного газу у II кварталі 2020 року зменшився на 36 млн м³ (або на 0,7 %) порівняно з попереднім кварталом та зріс на 35 млн м³ (або на 0,7 %) у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Обсяги видобутку природного газу АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» (рис. 1.3) у II кварталі 2020 року зменшились порівняно з попереднім кварталом на 45 млн м³ (або на 1,3 %) та на 40 млн м³ (або на 1,2 %) порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Водночас у II кварталі 2020 року обсяг видобутку природного газу іншими видобувниками продовжив зростати. Так, інші видобувники природного газу, крім АТ «Укргазвидобування» та

¹ товарний природний газ



* без урахування видобутку природного газу невизначених власників

Рис. 1.3. Динаміка обсягів видобутку природного газу в розрізі видобувників, млрд м³

АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз», у II кварталі 2020 року видобули природного газу на 6,3 млн м³ (або на 0,4 %) більше ніж у попередньому кварталі та на 75 млн м³ (або на 5,5 %) більше ніж в аналогічний період минулого року.

Слід також зазначити, що частка інших видобувників у загальному обсязі видобутку природного газу у II кварталі 2020 року становила 29,9 %, що на 0,3 п.п. більше ніж у попередньому кварталі (29,6 %) та на 1,3 п.п. більше ніж в аналогічному періоді попереднього року (28,6%).

1.3. Імпорт та експорт

Загальний обсяг закупленого природного газу за кордоном у II кварталі 2020 року становив близько 4,3 млрд м³, з якого 1,1 млрд м³ (27 %) – імпорт природного газу, а 3,1 млрд м³ (73 %) – обсяг природного газу, який було закачано до підземних газосховищ у митному режимі митного складу². Крім цього, у II кварталі 2020 року 15,4 млн м³ природного газу, який зберігався в газосховищах у митному режимі митного складу, було переведено в митний режим імпорту³. Таким чином, загальний обсяг імпорту природного газу у II кварталі 2020 року становив близько 1,2 млрд м³, що майже в 3 рази менше ніж у попередньому кварталі та лише на 11 % менше ніж у II кварталі 2019 року.

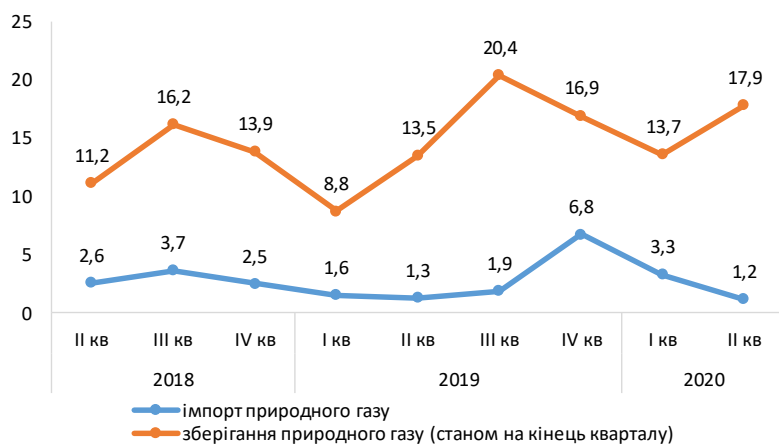


Рис. 1.4. Динаміка обсягів імпорту та зберігання природного газу, млрд м³

При цьому обсяг природного газу, який зберігався в газосховищах станом на кінець II кварталу 2020 року, становив 17,9 млрд м³, що на 31 % більше у порівнянні з кінцем попереднього кварталу та на 32 % більше у порівнянні з кінцем II кварталу 2019 року (рис. 1.4).

Таким чином, зростання обсягів природного газу, які зберігались у газосховищах у II кварталі 2020 року, відбувалось в основному за рахунок закупленого природного газу за кордоном та закачаного до газосховищ у митному режимі митного складу. Отже, суб'єкти ринку природного газу накопичували в підземних газосховищах природний газ для задоволення попиту у майбутніх періодах.

У II кварталі 2020 року НАК «Нафтогаз України» імпорт природного газу в Україну не здійснював. Водночас обсяг імпорту НАК «Нафтогаз України» у I кварталі становив 445,85 млн м³ (рис. 1.5).

²Митний склад – це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (стаття 121 глави 20 Митного кодексу України).

³Митний режим імпорту (імпорт) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України (стаття 74 глави 13 Митного кодексу України).

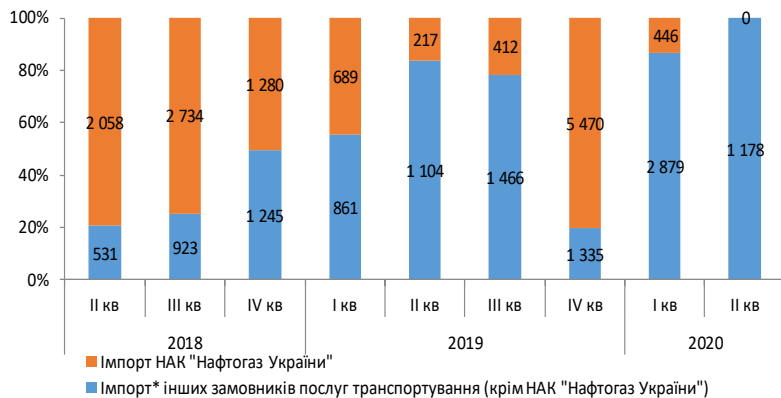


Рис. 1.5. Частка обсягів імпорту природного газу НАК «Нафтогаз України» та інших замовників послуг транспортування в загальному обсязі імпорту, млн м³



Рис. 1.6. Використання замовниками послуг транспортування міждержавних з'єднань для імпорту природного газу в динаміці

2019 року значно зросли.

Слід також зазначити, що кількість імпортерів у II кварталі 2020 року зменшилась у порівнянні з попереднім кварталом та становила 30 суб'єктів, що рівне значенню аналогічного періоду попереднього року. При цьому загальна кількість замовників послуг транспортування, які використовували потужність міждержавних з'єднань у напрямі країни ЄС – Україна у II кварталі 2020 року, становила 49 суб'єктів. Водночас лише 5 замовників послуг зберігання у II кварталі 2020 року здійснили переведення обсягів природного газу, які зберігались у газосховищах, у митний режим імпорту.

Експорт природного газу у II кварталі 2020 року не здійснювався.

1.4. Зберігання

Станом на початок II кварталу 2020 року в підземних сховищах газу зберігалось 14,7 млрд м³ природного газу, що на 2,3 млрд м³ (або на 13 %) менше ніж на початок попереднього кварталу та на 5,9 млрд м³ (або на 67 %) більше ніж на початок II кварталу 2019 року (рис. 1.7). Водночас станом на кінець II кварталу поточного року в підземних газосховищах зберігалось вже 17,9 млрд м³ природного газу, що на 3,2 млрд м³ (або на 21,7 %) більше ніж на кінець I кварталу 2020 року та на 4,3 млрд м³ (або на 32 %) більше ніж у відповідному періоді 2019 року.

Рівень наповнення підземних газосховищ (рис. 1.8) станом на кінець II кварталу 2020 року становив 58 % від проектної потужності, що на 11 п.п. більше ніж у попередньому кварталі (47 %) та на 14 п.п. більше ніж на кінець аналогічного періоду попереднього року (44 %).

Обсяг імпорту інших замовників послуг транспортування (крім НАК «Нафтогаз України») у II кварталі 2020 року становив близько 1,2 млрд м³, що майже в 3 рази менше ніж у попередньому кварталі та лише на 11 % менше ніж у II кварталі 2019 року.

Разом з тим частка імпорту трьох найбільших замовників послуг транспортування, які використовували потужність на міждержавних з'єднаннях для транспортування природного газу в напрямі країни ЄС – Україна (крім НАК «Нафтогаз України»), у II кварталі 2020 року становила 48 %, що на 6 п.п. менше ніж у попередньому кварталі та лише на 2 п.п. більше ніж у II кварталі 2019 року (рис. 1.6). Водночас частка імпорту всіх інших замовників послуг транспортування на міждержавних з'єднаннях у загальному обсязі імпорту в II кварталі 2020 року зросла на 20 п.п. порівняно з попереднім кварталом та на 14 п.п. у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року.

Таким чином, частки імпорту інших імпортерів у загальному обсязі імпорту в II кварталі 2020 року порівняно з попереднім кварталом та II кварталом



Рис. 1.7. Динаміка обсягів природного газу, що зберігалися в газосховищах, млрд м³

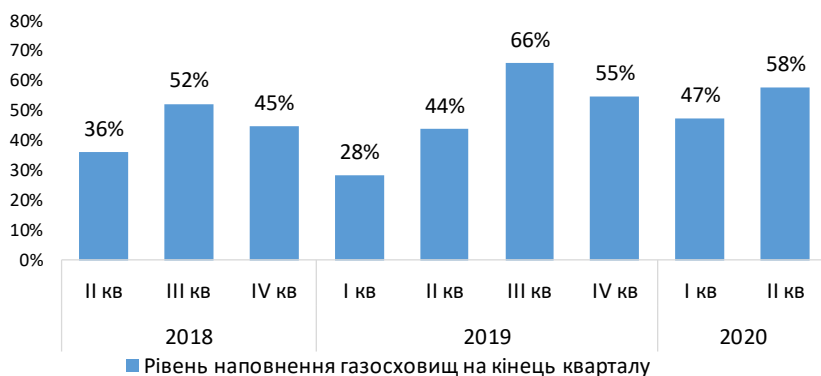


Рис. 1.8. Динаміка рівня наповнення підземних газосховищ на кінець кварталу, %

IV кварталі 2019 року, 27 – у III кварталі 2019 року та 13 – у II кварталі 2019 року), а частка трьох найбільших таких замовників послуг зберігання (закачування, відбору) в загальному обсязі закачування природного газу до митного складу газосховищ у II кварталі 2020 року становила 50,4 % (у I кварталі 2020 року – 92 %, у IV кварталі 2019 року – 91 %, у III кварталі 2019 року – 79 %, у II кварталі 2019 року – 90 %).

Кількість замовників послуг зберігання нерезидентів, які користувалися потужностями газосховищ, у II кварталі 2020 року становила 19 суб'єктів. Слід також зауважити, що зазначені замовники у II кварталі 2020 року, як і в попередньому кварталі, зберігали природний газ лише в митному режимі митного складу.

2. Оптовий ринок природного газу України

Ціна, яка сформувалася на оптовому ринку природного газу України, знижувалась протягом шести кварталів поспіль та у II кварталі 2020 року становила 2 572 грн/тис. м³, що на 37 % менше ніж у попередньому кварталі та на 56 % менше у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року (рис. 2.1). Для аналізу чинників, які впливають на формування зазначеної ціни, оптовий ринок природного газу України умовно можна поділити на два сегменти: регульований та нерегульований.

Регульований сегмент оптового ринку природного газу у II кварталі 2020 року функціонував згідно зі статтею 11 Закону України «Про ринок природного газу» та постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2018 № 867 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у

⁴1095 днів без сплати податків та митних зборів: <http://utg.ua/utg/psg/mytnyi-sklad.html>

процесі функціонування ринку природного газу», яка діє з 01 листопада 2018 року (далі – Положення про ПСО 867).

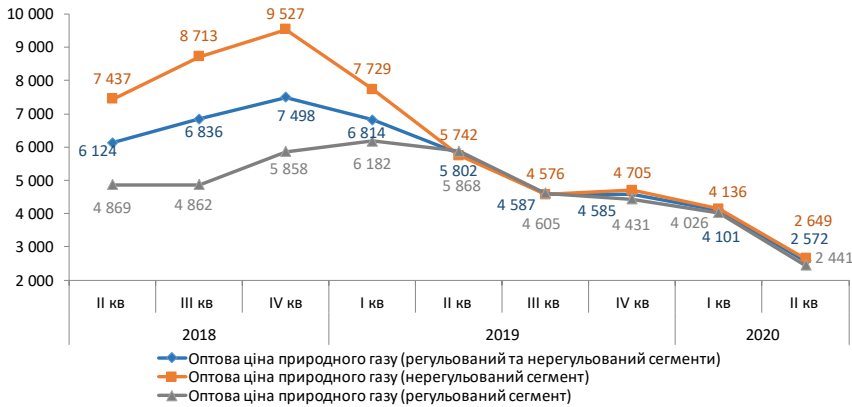


Рис. 2.1. Динаміка оптових цін на ринку природного газу, грн/тис. м³ (без ПДВ)

державного підприємства України «Міжнародний дитячий центр «Артек» та виробників теплової енергії для всіх категорій використання природного газу на умовах та у порядку, що визначені Положенням про ПСО 867;

НАК «Нафтогаз України» – придбавати природний газ, видобутий АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз», для формування ресурсу природного газу для вищезазначених споживачів на умовах, визначених Положенням про ПСО 867, та в інших оптових продавців, у тому числі за кордоном, у випадку, коли обсяги видобутку товарного природного газу АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» недостатні для формування зазначеного ресурсу природного газу;

НАК «Нафтогаз України» – продавати природний газ постачальникам, на яких Положенням про ПСО 867 покладено спеціальні обов’язки, для потреб побутових споживачів, релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та державного підприємства України «Міжнародний дитячий центр «Артек» за цінами, на умовах та у порядку, що визначені Положенням про ПСО 867.

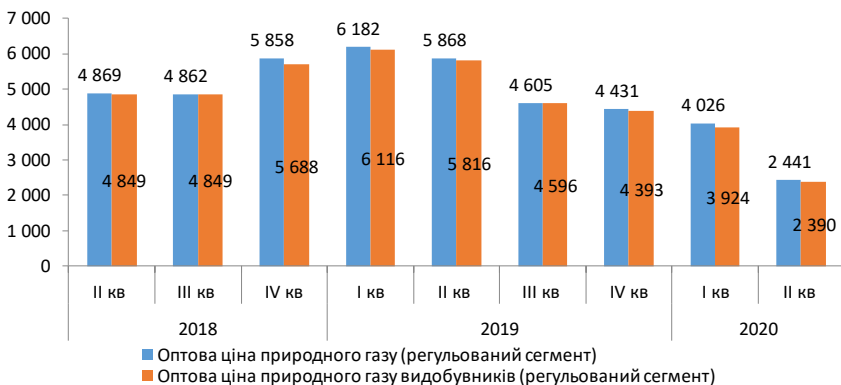


Рис. 2.2. Динаміка оптових цін на регульованому сегменті оптового ринку природного газу, грн/тис. м³ (без ПДВ)

що менше на 39 % порівняно з попереднім кварталом та на 58 % у порівнянні з II кварталом 2019 року. Ціна оптового продажу природного газу АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» для НАК «Нафтогаз України» у II кварталі 2020 року становила 2 390 грн/тис. м³ (без ПДВ) (рис. 2.2).

Таким чином, оптова ціна природного газу на регульованому сегменті ринку у II кварталі 2020 року суттєво знизилась порівняно з попереднім кварталом та II кварталом 2019 року.

Ціни на нерегульованому сегменті оптового ринку природного газу в II кварталі 2020 року також значно знизились (рис. 2.3). Так, оптова ціна природного газу (нерегульований сегмент) у

Положенням про ПСО 867 у рамках оптового ринку природного газу було покладено спеціальні обов’язки на:

АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» – продавати видобутий природний газ НАК «Нафтогаз України» для формування ресурсу природного газу для побутових споживачів, релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності),

Додатково слід зазначити, що регульований сегмент оптового ринку природного газу з 01 квітня 2017 року по 01 листопада 2018 року функціонував у рамках дії постанови КМУ від 22.03.2017 № 187 (далі – Положення про ПСО 187).

Середньозважена оптова ціна природного газу на регульованому сегменті ринку у II кварталі 2020 року становила 2 441 грн/тис. м³ (без ПДВ), що

II кварталі поточного року склала 2 649 грн/тис. м³ (без ПДВ), що менше на 1 487 грн/тис. м³ (або на 36 %) ніж у I кварталі 2020 року та на 3 093 грн/тис. м³ (або на 54 %) у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року.

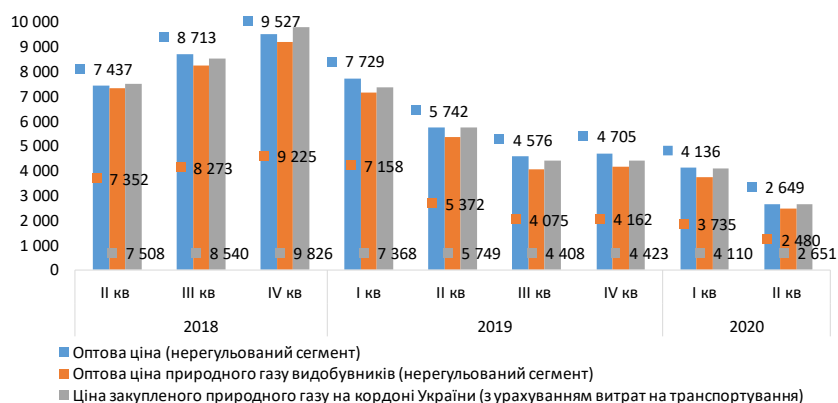


Рис. 2.3. Динаміка оптових цін на нерегульованому сегменті ринку природного газу, грн/тис. м³ (без ПДВ)

1 255 грн/тис. м³) у порівнянні з I кварталом 2020 року та на 54 % (або на 2 892 грн/тис. м³) порівняно з II кварталом 2019 року і становила 2 480 грн/тис. м³.

У II кварталі 2020 року ціна на регульованому сегменті оптового ринку природного газу була нижчою ніж оптова ціна на газ на нерегульованому сегменті на 208 грн/тис. м³ (або на 8 %), а в I кварталі 2020 року – нижчою на 110 грн/тис. м³ (або на 3 %). Водночас у II кварталі 2019 року ціна на регульованому сегменті ринку була вищою ніж оптова ціна на газ на нерегульованому сегменті на 126 грн/тис. м³ (або на 2 %).

З метою балансування газотранспортної системи оператор ГТС здійснює балансуючі дії. У разі якщо замовники послуг транспортування у встановлені законодавством терміни не врегулювали свій негативний/позитивний небаланс, до них згідно із законодавством застосовується плата за добовий небаланс:

якщо обсяг добового небалансу замовника послуг транспортування природного газу за газову добу є позитивним, то вважається, що замовник послуг транспортування природного газу на підставі попередньої згоди, наданої на умовах договору на транспортування природного газу, продав оператору газотранспортної системи природний газ в обсязі добового небалансу і, відповідно, має право на отримання грошових коштів від оператора газотранспортної системи у розмірі плати за добовий небаланс;

якщо добовий небаланс замовника послуг транспортування природного газу за газову добу є негативним, то вважається, що замовник послуг транспортування природного газу на підставі попередньої згоди, наданої на умовах договору на транспортування природного газу, придбав природний газ в оператора газотранспортної системи в обсязі добового небалансу та повинен сплатити оператору газотранспортної системи плату за добовий небаланс.

Плата за добовий небаланс має відображати витрати та враховувати вартість вчинення балансуючих дій оператором газотранспортної системи, а також величину коригування, що дорівнює 10 %.

Плата за добовий небаланс для замовника послуг транспортування природного газу розраховується без урахування величини коригування (у сторону збільшення при негативних небалансах та в сторону зменшення при позитивних небалансах), якщо обсяг добового небалансу не перевищує допустиме відхилення від обсягів природного газу, поданих на точках виходу (позитивний небаланс) або точках входу (негативний небаланс).

Ціна закупленого природного газу на кордоні України (з урахуванням витрат на транспортування) у II кварталі 2020 року порівняно з попереднім кварталом зменшилась на 35,5 % та становила 2 651 грн/тис. м³. Водночас порівняно з II кварталом 2019 року ціна закупленого природного газу на кордоні України впала на 54 %.

Оптова ціна природного газу видобувників у II кварталі 2020 року зменшилась на 33,6 % (або на

Для цілей розрахунку плати за добовий небаланс застосовується маржинальна ціна придбання/продажу природного газу, визначена відповідно до законодавства.

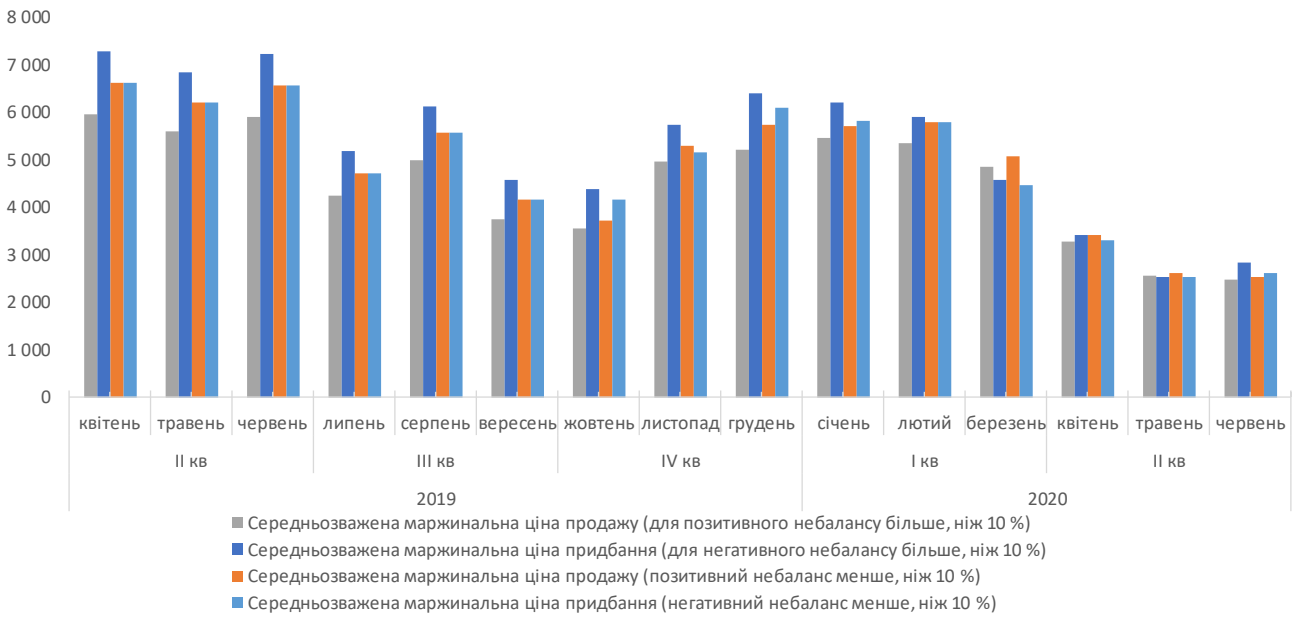


Рис. 2.4. Динаміка маржинальної ціни придбання/продажу природного газу для негативних/позитивних небалансів більше та менше ніж 10 %, грн/тис. м³ (без ПДВ)

Слід зазначити, що з метою стимулювання замовників послуг транспортування уникати виникнення добових позитивних/негативних небалансів та у разі виникнення врегульовувати їх самостійно шляхом купівлі/продажу природного газу на ринку плата за негативний добовий небаланс повинна бути вищою ніж ціна природного газу на нерегульованому сегменті ринку, а за позитивний – нижчою.

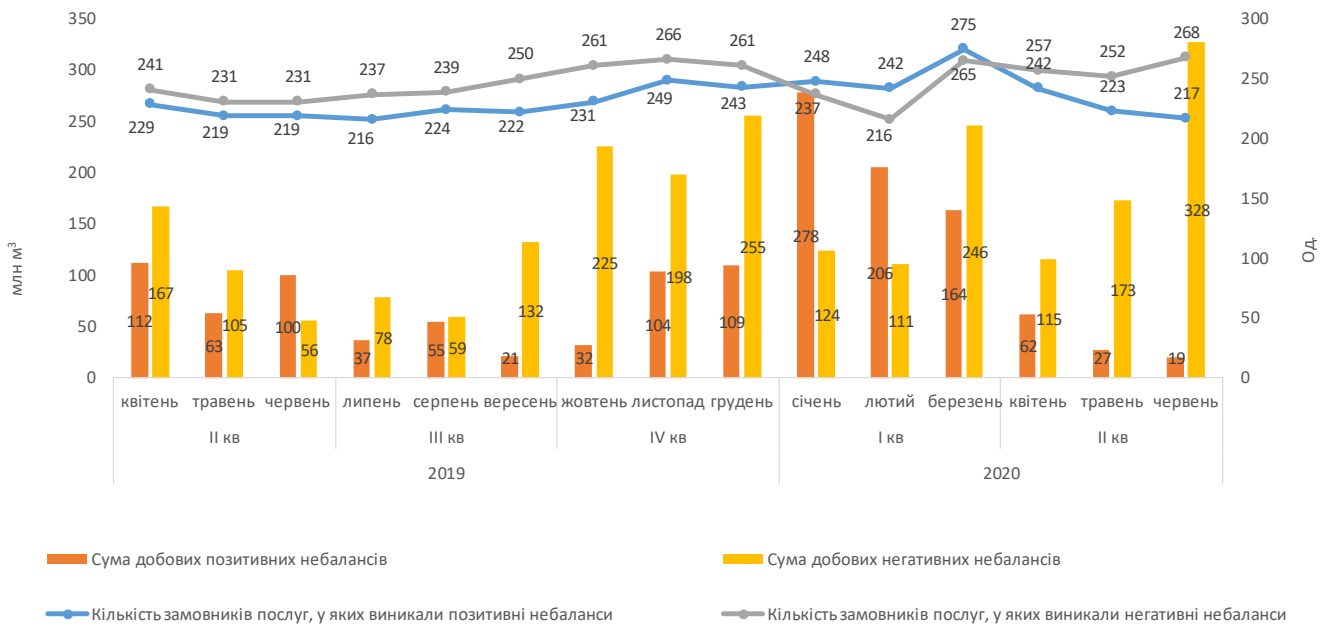


Рис. 2.5. Динаміка добових позитивних/негативних небалансів та кількість замовників послуг транспортування, у яких виникали небаланси

У II кварталі 2020 року сума добових позитивних небалансів була майже в 6 разів меншою ніж у I кварталі 2020 року та в 2,5 рази меншою ніж у відповідному періоді попереднього року (рис. 2.5). Водночас сума добових негативних небалансів у II кварталі 2020 року була на 28 % більшою ніж у I кварталі 2020 року та на 88 % більшою ніж у II кварталі попереднього року. Слід

зазначити, що частка добових негативних небалансів у валовому споживанні природного газу у II кварталі 2020 року становила 12,8 %, що майже втричі більше ніж у попередньому кварталі. Кількість замовників послуг транспортування, які потрапляли в небаланси, у II кварталі 2020 року порівняно з попереднім кварталом майже не змінилась. При цьому загальна кількість активних замовників послуг транспортування у II кварталі 2020 року становила 368 суб'єктів, з яких 62 % потрапили в позитивні небаланси, а 70 % – у негативні.

Неврегулювання замовниками послуг своїх небалансів, імовірно, також пов'язано із недостатньою ліквідністю оптового ринку природного газу та недостатністю стимулів для замовників послуг транспортування здійснювати купівлю-продаж природного газу на оптовому ринку для балансування. Запровадження добового балансування є важливим кроком у напрямі розвитку ліквідності короткострокового оптового ринку (купівля-продаж природного газу в межах однієї доби) та лібералізації ринку природного газу в цілому.

3. Роздрібний ринок природного газу України

Роздрібна ціна на природний газ для побутових споживачів у II кварталі 2020 року становила 2 652 грн/тис. м³, що менше на 37 % у порівнянні з попереднім кварталом та на 57,3 % у порівнянні з II кварталом 2019 року (рис. 3.1). При цьому роздрібна ціна природного газу для побутових споживачів у II кварталі 2020 року знизилась на 34 % порівняно з попереднім кварталом та на 53,6 % у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року і становила 2 820 грн/тис. м³.

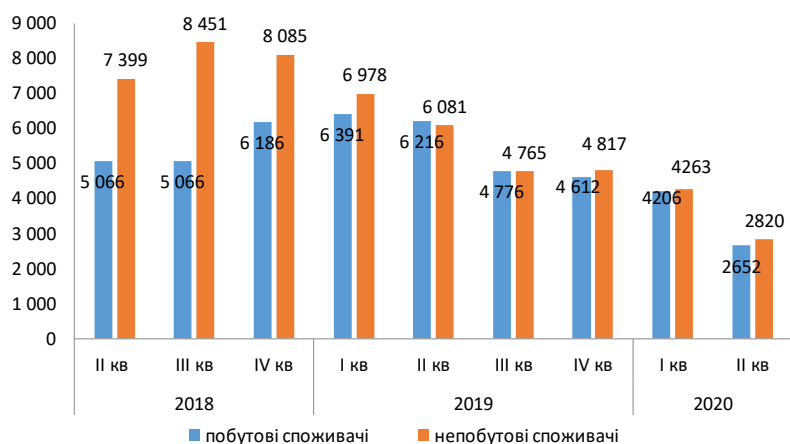


Рис. 3.1. Динаміка цін на роздрібному ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

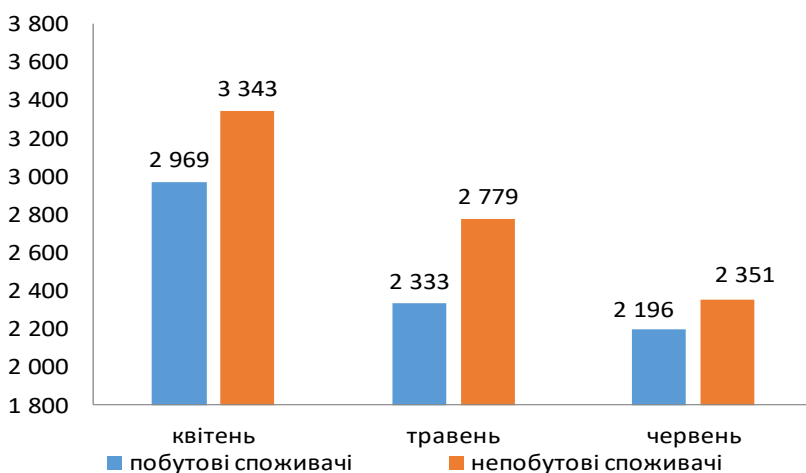


Рис. 3.2. Динаміка цін на роздрібному ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

з II кварталом 2019 року (рис. 3.1). При цьому роздрібна ціна природного газу для побутових споживачів у II кварталі 2020 року знизилась на 34 % порівняно з попереднім кварталом та на 53,6 % у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року і становила 2 820 грн/тис. м³.

Роздрібна ціна для побутових споживачів протягом II кварталу 2020 року щомісячно знижувалась: на 14,7 % – у квітні порівняно з березнем, на 21,4 % – у травні порівняно з квітнем та на 6 % – у червні порівняно з травнем (рис. 3.2). Водночас ціни для непобутових споживачів протягом II кварталу 2020 року також знижувались щомісячно: на 8 % – у квітні порівняно з березнем, на 17 % – у травні порівняно з квітнем та на 15,4 % – у червні порівняно з травнем.

Таким чином, швидші темпи зниження ціни для побутових споживачів спостерігались на початку кварталу, а для непобутових споживачів – у кінці кварталу.

У цілому роздрібна ціна природного газу для побутових споживачів у II кварталі 2020 року була на 168 грн/тис. м³ меншою ніж ціна

для побутових споживачів, хоча в I кварталі 2020 року ціна для побутових споживачів була практично на одному рівні із ціною для побутових споживачів.

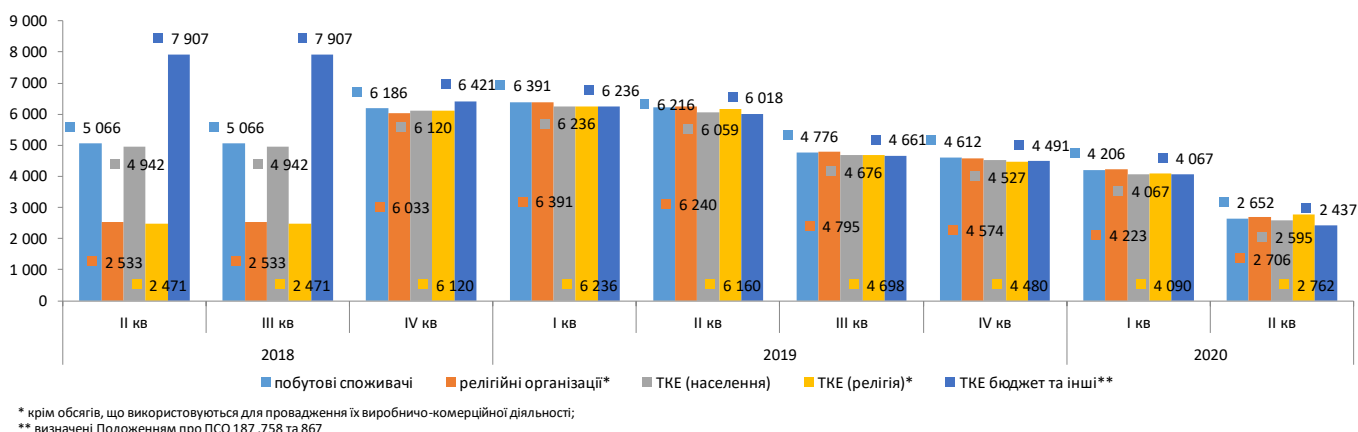
Для аналізу чинників, які впливають на формування роздрібної ціни, роздрібний ринок можна умовно поділити на регульований та нерегульований сегменти. У II кварталі 2020 року регульований сегмент функціонував згідно зі статтею 11 Закону України «Про ринок природного газу» та Положенням про ПСО 867, яким було покладено спеціальні обов'язки на:

постачальників природного газу – постачати природний газ побутовим споживачам, релігійним організаціям (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та державному підприємству України «Міжнародний дитячий центр «Артек» за цінами, на умовах та у порядку, що визначені Положенням про ПСО 867;

НАК «Нафтогаз України» – постачати природний газ виробникам теплової енергії для виробництва теплової та електричної енергії за цінами, на умовах та у порядку, визначених Положенням про ПСО 867;

НАК «Нафтогаз України» – постачати природний газ побутовим споживачам, релігійним організаціям (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та державному підприємству України «Міжнародний дитячий центр «Артек», постачання яким у відповідному періоді (місяці постачання) не здійснює інший постачальник (у тому числі інший постачальник із спеціальними обов'язками відповідно до цього Положення), на умовах та у порядку, що визначені цим Положенням.

Додатково слід зазначити, що регульований сегмент роздрібного ринку природного газу з 01 квітня 2017 року по 01 листопада 2018 року функціонував у рамках дії Положення про ПСО 187.



* крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності;
 ** визначені Положенням про ПСО 187, 758 та 867

Рис. 3.3. Динаміка цін на регульованому сегменті роздрібного ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

Роздрібна ціна на регульованому сегменті ринку природного газу у II кварталі 2020 року порівняно з попереднім кварталом знизилась для всіх категорій споживачів у середньому на 37,5 % (рис. 3.3). У порівнянні з II кварталом 2019 року роздрібна ціна на регульованому сегменті ринку природного газу у II кварталі 2020 року знизилась для всіх категорій споживачів у середньому на 58 %, зокрема для побутових споживачів – на 57,3 %, для релігійних організацій, крім обсягів, що використовуються для їх виробничо-комерційної діяльності (далі – релігійні організації) – на 56,6 %, для виробників теплової енергії (для потреб релігійних організацій), виробників теплової енергії (надання послуг з опалення та постачання гарячої води населенню) та виробників теплової енергії (для потреб бюджетних організацій та інших суб'єктів господарювання) – на 55,2 %, 57,2 % та 59,5 % відповідно. Слід зазначити, що в рамках вимог Положення про ПСО 187 у жовтні 2018 року ціни на природний газ для релігійних організацій та виробників теплової енергії (для потреб релігійних організацій) були вдвічі меншими ніж для побутових споживачів та виробників теплової енергії (надання послуг з опалення та постачання гарячої води населенню). З 01 листопада 2018 року Положенням про ПСО 867 ціни на природний газ для релігійних організацій та виробників теплової енергії (надання послуг з опалення та постачання гарячої води релігійним організаціям) були

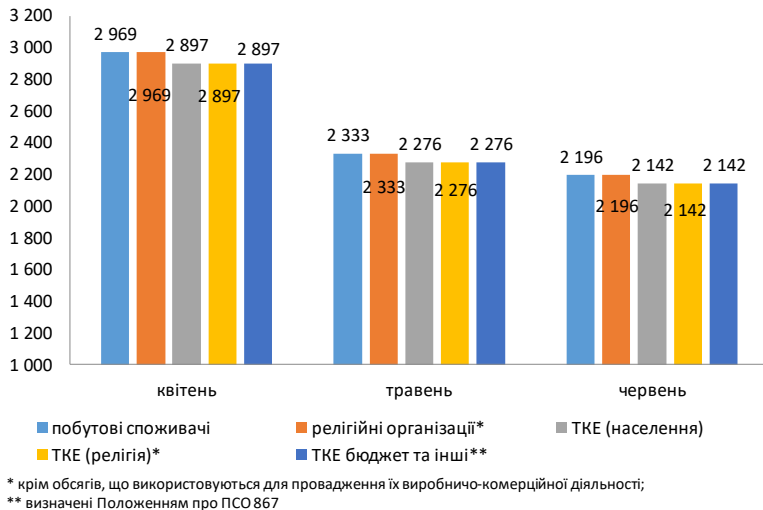


Рис. 3.4. Динаміка цін на регульованому сегменті роздрібногo ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

2 585 грн/тис. м³ (без ПДВ), що на 15 % менше ніж роздрібна ціна на ринку природного газу із вільним ціноутворенням за аналогічний період (у I кварталі 2020 року – менше на 11 %).

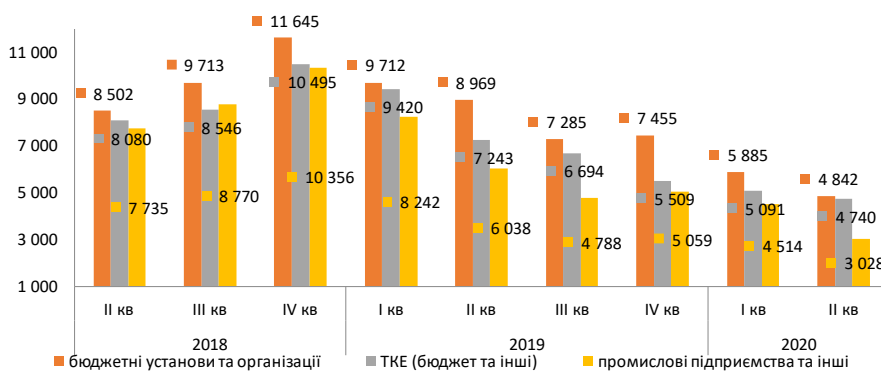


Рис. 3.5. Динаміка цін на нерегульованому сегменті роздрібногo ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

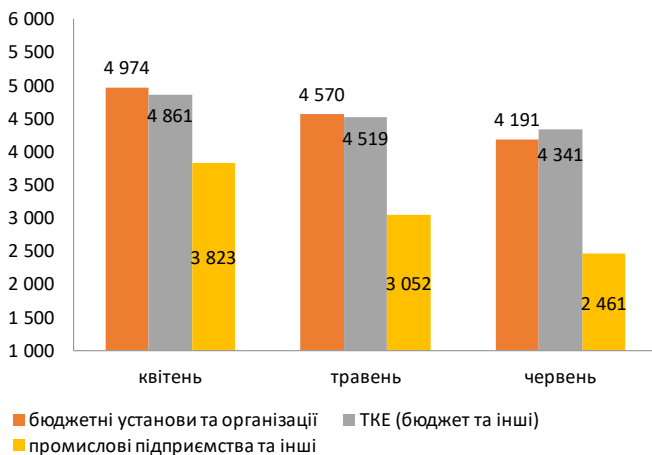


Рис. 3.6. Динаміка цін на нерегульованому сегменті роздрібногo ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

прирівняними до цін на природний газ для населення та виробників теплової енергії (надання послуг з опалення та постачання гарячої води населенню) відповідно, що призвело до їх значного зростання.

Протягом II кварталу 2020 року (квітень – червень) вищезазначені ціни знижувались однаково для кожної категорії споживачів: у квітні – на 15 %, у травні – на 21 % та в червні – на 6 % (рис. 3.4).

У цілому середньозважена роздрібна ціна для побутових та непобутових споживачів, яка сформувалась на регульованому сегменті ринку природного газу, у II кварталі 2020 року становила

На нерегульованому сегменті роздрібногo ринку природного газу ціна природного газу для непобутових споживачів у II кварталі 2020 року зменшилась на 34 % у порівнянні з попереднім кварталом та на 50 % порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Так, у II кварталі 2020 року роздрібна ціна зменшилась порівняно з попереднім кварталом для бюджетних установ та організацій на

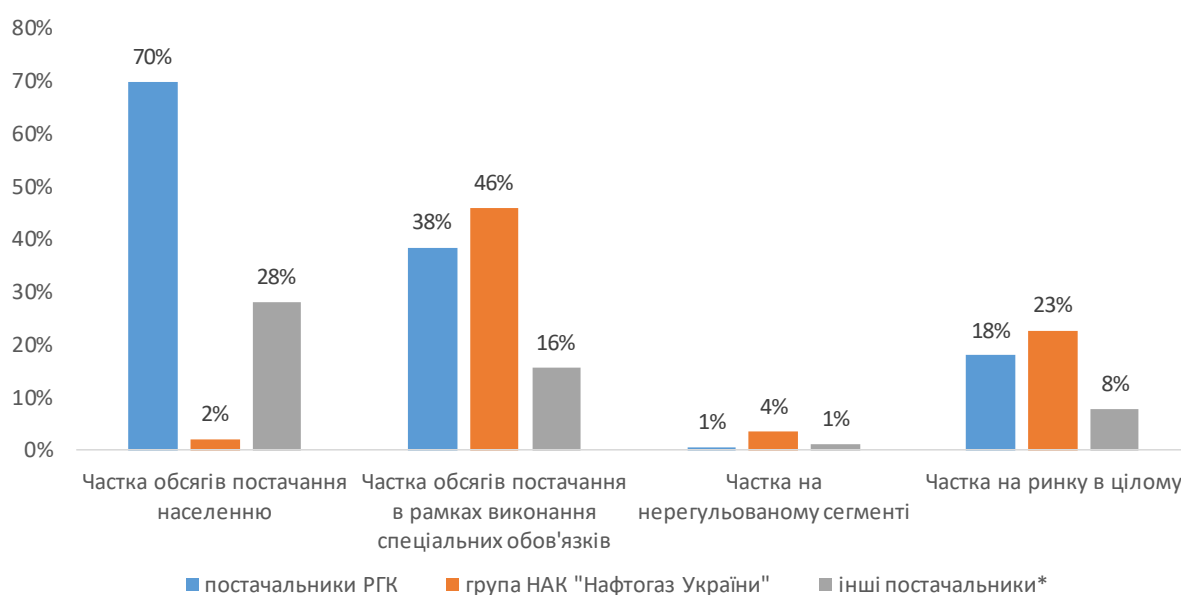
1043 грн/тис. м³ (або на 18 %), для виробників теплової енергії для потреб бюджетних установ та інших – на 351 грн/тис. м³ (або на 7 %), а для промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання – на 1 485 грн/тис. м³ (або на 33 %) (рис. 3.5). Водночас ціна природного газу в II кварталі 2020 року порівняно з аналогічним періодом попереднього року зменшилась для бюджетних установ та організацій на 4 127 грн/тис. м³ (або на 46 %), для виробників теплової енергії для бюджетних установ та організацій та інших – на 2 503 грн/тис. м³ (або на 35 %) та для промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання – на 3 010 грн/тис. м³ (або на 50 %). Найбільше у II кварталі 2020 року у порівнянні з попереднім кварталом та

II кварталом 2019 року зменшилась ціна на газ для промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання. Слід зазначити, що серед споживачів на нерегульованому сегменті роздрібному ринку ціна для бюджетних установ та організацій залишається найвищою. Таким чином, ціна на роздрібному ринку природного газу (нерегульований сегмент) у II кварталі 2020 року формувалася під впливом зниження ціни на оптовому ринку природного газу (нерегульований сегмент).

Разом з тим протягом II кварталу 2020 року (квітень – червень) ціни на природний газ на нерегульованому сегменті роздрібного ринку знижувались по всіх категоріях споживачів, окрім виробників теплової енергії для потреб бюджетних установ та інших, для яких у квітні 2020 року ціна природного газу зросла (рис. 3.6). Водночас найбільше падіння ціни на природний газ зафіксовано для промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання у квітні, травні та червні 2020 року – на 19 %, 20 % та 19 % відповідно.

4. Конкуренція

Протягом II кварталу 2020 року на ринку природного газу здійснювали діяльність 226 постачальників природного газу. За оцінкою НКРЕКП, у II кварталі 2020 року близько 70 % обсягів постачання природного газу населенню здійснювалось постачальниками, контрольні пакети акцій (часток, паїв) яких є власністю операторів ГРМ (об'єднаних під брендом «Регіональна газова компанія»⁵) (далі – постачальники РГК) (у I кварталі 2020 року близько 69 %), близько 2 % – групою НАК «Нафтогаз України» (без змін у порівнянні з I кварталом цього року) та близько 28 % обсягів – іншими постачальниками (у I кварталі 2020 року близько 29 %) (рис. 4.1).



*які здійснювали постачання природного газу в рамках виконання вимог Положення про ПСО № 867

Рис. 4.1. Частки обсягів постачання природного газу населенню, в рамках виконання спеціальних обов'язків, на нерегульованому сегменті ринку та на ринку в цілому основних груп компаній, %

Частка обсягів природного газу, які постачались постачальниками РГК в рамках виконання вимог Положення про ПСО 867 у II кварталі 2020 року, становила близько 38 % (на 4 п.п. більше ніж у попередньому кварталі), групою НАК «Нафтогаз України» – близько 46 % (на 5 п.п. менше ніж у попередньому кварталі) та іншими постачальниками – близько 16 % (на 1 п.п. більше ніж у I кварталі 2020 року). Однак слід зазначити, що НАК «Нафтогаз України» у II кварталі 2020 року був основним постачальником природного газу для потреб виробників теплової енергії (ТКЕ) в рамках виконання вимог Положення про ПСО № 867.

⁵ <https://104.ua/ua/rgc/id/regionalna-gazova-kompanija-9539#sub9541>.

Разом з тим частка обсягів природного газу, які постачалися постачальниками РГК, на нерегульованому сегменті роздрібного ринку у II кварталі 2020 року склала близько 1 % (на 3 п.п. менше ніж у попередньому кварталі), групою НАК «Нафтогаз України» – близько 4 % (на 2 п.п. більше ніж у I кварталі 2020 року) та іншими постачальниками, які здійснювали постачання природного газу в рамках виконання вимог Положення про ПСО № 867, на нерегульованому сегменті роздрібного ринку – близько 1 % (на 2 п.п. менше ніж у попередньому кварталі).

Водночас частка обсягів природного газу, які постачалися постачальниками РГК, на роздрібному ринку в цілому у II кварталі 2020 року склала близько 18 % (на 6 п.п. менше ніж у попередньому кварталі), групою НАК «Нафтогаз України» – близько 23 % (на 12 п.п. менше ніж у попередньому кварталі) та іншими постачальниками, які здійснювали постачання природного газу в рамках виконання вимог Положення про ПСО № 867, на роздрібному ринку в цілому – близько 8 % (на 3 п.п. менше ніж у I кварталі 2020 року).

5. Короткий огляд європейських газових ринків у I кварталі 2020 року⁶

- У I кварталі 2020 року обсяг споживання природного газу в ЄС знизився на 5 % у порівнянні з I кварталом 2019 року на протигагу попереднім двом кварталам, коли спостерігалось зростання споживання (7 % та 2 %) у порівнянні з відповідними періодами попереднього року. Обсяги виробництва електричної енергії електростанціями, які працюють на природному газі, несуттєво зменшились (на 2 %) у порівнянні з відповідним періодом попереднього року, а «м'якші», ніж зазвичай, погодні умови зменшили потреби в тепловій енергії в більшості країн ЄС. В абсолютних цифрах обсяг споживання природного газу у I кварталі 2020 року становив 131 млрд м³.
- Обсяг видобутку природного газу в ЄС у I кварталі 2020 року впав на 23 % у порівнянні з відповідним кварталом 2019 року та становив менше 16 млрд м³. Обсяг видобутку скоротився в усіх країнах ЄС, які є основними видобувниками природного газу, у тому числі Нідерландах – на 33 % (найстрімкіше падіння протягом шести останніх років) та Румунії – на 5 %. У I кварталі 2020 року в Нідерландах обсяг видобутку природного газу склав 7,2 млрд м³, у Румунії – 2,5 млрд м³, у Німеччині – 1,3 млрд м³, а в Італії – 1,1 млрд м³. У I кварталі 2019 року обсяги видобутку природного газу зазначеними країнами становили 10,6 млрд м³, 2,6 млрд м³, 1,5 млрд м³ та 1,3 млрд м³ відповідно. Зменшення обсягів видобутку природного газу в ЄС вказує на зростання залежності від імпорту газу, яка, як очікується, зросте ще більше після виходу Великобританії зі складу ЄС. У 2018 році рівень залежності ЄС від імпорту природного газу становив 83 % (водночас із урахуванням Великобританії залежність була нижчою – лише 77 %).
- Чистий імпорт природного газу в ЄС у I кварталі 2020 року впав на 7 % у порівнянні з I кварталом 2019 року. У I кварталі 2020 року обсяг чистого імпорту природного газу (81 млрд м³) та обсяги власного видобутку (16 млрд м³) не в повному обсязі покривали споживання природного газу, яке складало 131 млрд м³. В опалювальний період також використовувались газосховища (обсяги запасів зменшились на 34 млрд м³). Обсяг імпорту природного газу трубопровідним транспортом з Росії у I кварталі 2020 року впав на 23 % у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року, а з Норвегії – на 4 %. Обсяг імпорту природного газу трубопровідним транспортом з Алжиру впав на 38 % у порівнянні з I кварталом 2019 року у зв'язку із неконкурентними контрактами, прив'язаними до ціни на нафту, та зростанням внутрішнього попиту на природний газ у країні. У той же час обсяг

⁶Quarterly Report on European Gas Markets, Volume 13 (issue 1; first quarter of 2020)
https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/quarterly_report_on_european_gas_markets_q1_2020.pdf

імпорту природного газу трубопровідним транспортом з Лівії впав на 15 %, хоча її частка в загальному обсязі імпорту природного газу в ЄС є незначною.

- Поставки природного газу з Росії трубопровідним транспортом залишаються основним джерелом імпорту ЄС та становили 40 % від загального обсягу імпорту природного газу ЄС у I кварталі 2020 року, що є найменшим значенням протягом останніх шести років. Частка LNG серед основних джерел імпорту природного газу в ЄС зростає до 28 % – найвище значення за всю історію спостережень. Імпортні поставки з Норвегії стали лише третім важливим джерелом із часткою 24 %, а частка трубопровідних поставок з Північної Африки склала 6 %. Якщо розглядати частку сумарних поставок природного газу трубопровідним транспортом та LNG в розрізі кожної країни, частка Росії становить 46 % у загальному обсязі імпорту, що свідчить про її зростаючу роль у поставках LNG до Європи, за якою слідує Норвегія із часткою 25 %. Частка обсягів імпорту з інших країн, крім Росії, Норвегії та Алжиру, становила 21 %. У I кварталі 2020 року сумарна вартість імпортованого природного газу країнами ЄС зменшилась до 9,8 млрд євро, що на 48 % менше ніж у відповідному періоді 2019 року, в основному у зв'язку із падінням цін на імпорт (на 44 %) та зменшенням обсягу імпорту природного газу до ЄС.
- У I кварталі 2020 року Північний потік став основним маршрутом для поставок російського газу до країн ЄС, оскільки транзит територією України значно зменшився. Північний потік покривав 45 % від загальних обсягів поставок природного газу з Росії (приблизно 15 млрд м³), що на 10 п.п. більше ніж у відповідному періоді 2019 року. Частка обсягів транзиту територією України зменшилась до 26 % (8 млрд м³), що на 14 п.п. менше ніж у I кварталі 2019 року. У I кварталі 2020 року частка транзиту природного газу територією України впала на 49 % у порівнянні з відповідним періодом попереднього року, особливо суттєво впала у січні 2020 року, коли обсяги транзиту склали лише 1,4 млрд м³, у порівнянні із середньомісячним обсягом транзиту природного газу протягом 2019 року (5,7 млрд м³). Деякі трейдери вказували, що ВАТ «Газпром» продавав природний газ протягом відповідного періоду із європейських газосховищ використовуючи платформу ESP, а не транспортуючи його територією України. Ураховуючи це, Трансбалканський газопровід більше не наповнюється газом із українського транзиту, а газ до нього постачається з Турецького потоку. У I кварталі 2020 року обсяг транзиту територією Білорусі також зменшився на 22 % у порівнянні з I кварталом 2019 року та покривав 25 % (8 млрд м³) загального імпорту ЄС з Росії.
- 30 березня 2020 року Стокгольмський арбітраж прийняв рішення на користь польської нафтогазової компанії PGNiG, таким чином завершивши п'ятирічний спір між компанією PGNiG та ВАТ «Газпром» щодо ціни на газ. Арбітраж зобов'язав російську компанію виплатити компанії PGNiG 1,5 млрд дол. США (1,3 млрд євро) компенсації, що є різницею між ціною, розрахованою на основі нової формули, та коштами, які були сплачені компанією PGNiG у період з 01 листопада 2014 року по 29 лютого 2020 року. У березні 2020 року Болгарія отримала 40 %-ве зниження ціни на газ, який вона імпортує відповідно до довгострокового контракту з Росією, після завершення антимонопольного розслідування Європейською Комісією проти ВАТ «Газпром» у 2018 році. Зниження ціни було досягнуто шляхом прив'язки значної частки ціни до європейських газових хабів.
- Обсяги імпортних поставок LNG до ЄС у I кварталі 2020 року демонстрували зростання – на 26 % у порівнянні з відповідним періодом попереднього року. Ціни в різних регіонах (зокрема між Європою та Азією) в основному залишались однаковими в умовах зростаючого цінового тренду на ринках, що спричинило значне надходження LNG до Європи. Також Європа має вигоду від менших витрат на доставку LNG через її географічну близькість до основних джерел поставок LNG, зокрема США, країн Близького Сходу та Росії. Деякі поставки LNG у лютому були перенаправлені до Європи через низький попит у Китаї, який виник після впровадження карантинних заходів. У I кварталі 2020 року США залишились на першій

позиції як джерело постачання LNG до ЄС, забезпечивши 30 % від загального імпорту LNG, а Росія посіла другу позицію із 22 %, що вказує на значну конкуренцію між цими двома країнами за ринок LNG ЄС. Вперше за останні п'ять років Катар став лише третім джерелом поставок LNG до ЄС із часткою 15 %, а Нігерія із часткою 13 % посіла четверту позицію. У I кварталі 2020 року Іспанія стала найбільшим імпортером LNG до ЄС (6 млрд м³), Франція імпортувала 5 млрд м³, а Бельгія – 4 млрд м³. Середній рівень використання терміналів регазифікації LNG в ЄС у I кварталі 2020 року становив 60 %, зростаючи навіть до 67 % у березні 2020 року. Однак на деяких важливих ринках рівень використання терміналів регазифікації LNG ледве досягав значення у 40 % у I кварталі 2020 року.

- Станом на кінець березня 2020 року рівні наповнення газосховищ в ЄС становили 54 %, що є найбільшим значенням у цей період року за останні 9 років. Обсяги відбору природного газу у I кварталі 2020 року склали 34 % від загального обсягу потужності зберігання, на відміну від I кварталу 2019 року, коли це значення становило 30 %. Активний відбір природного газу з газосховищ призвів до надлишку природного газу на багатьох європейських газових ринках. У багатьох випадках трейдери передбачали зниження цін у найближчому майбутньому, тому продавали природний газ із газосховищ. У кінці березня 2020 року середній рівень наповнення газосховищ був на 13 п.п. вище ніж роком раніше, що означає меншу потребу в закачуванні природного газу протягом двох наступних кварталів літнього сезону закачування.
- Після тимчасового зростання у IV кварталі 2019 року ціни «спот» на більшості європейських газових хабах у I кварталі 2020 року різко впали та були в середньому в межах 9 – 11 євро/МВт•год. Ціна «спот» на голландському хабі TTF на кінець березня впала до 7,1 євро/МВт•год, що було найнижчим значенням починаючи із серпня 2009 року. На ціну природного газу в Європі в основному впливали надмірні обсяги надходження LNG до Європи, а також активний відбір природного газу з газосховищ. Зі сторони попиту на зменшення ціни природного газу вплинули «м'які» погодні умови, зменшення попиту на газ з метою опалення приміщень, велика частка виробленої електроенергії з відновлюваних джерел енергії в ЄС, а також упровадження карантинних заходів у березні 2020 року. У I кварталі 2020 року ціни на європейських газових хабах впали на 40 – 50 % у порівнянні з відповідним періодом попереднього року.

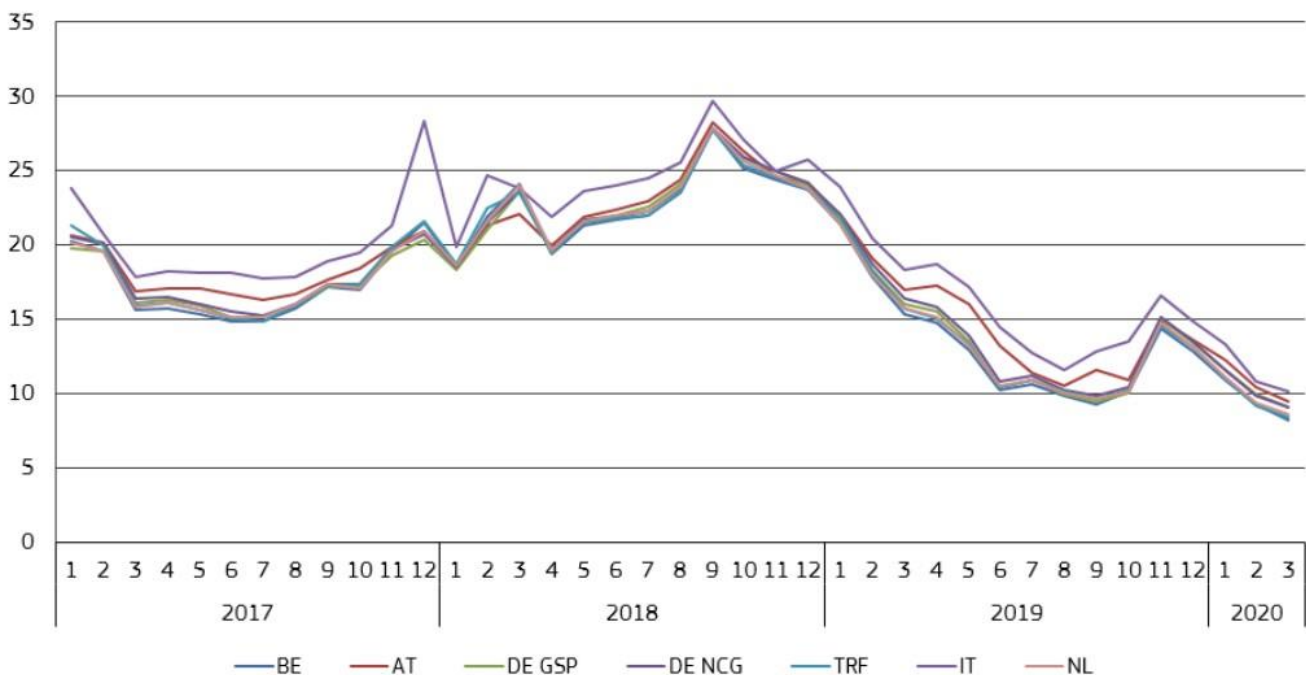


Рис. 5.1. Динаміка цін на природний газ на європейських газових хабах, євро/МВт*год

- У I кварталі 2020 року обсяги торгівлі на Європейських газових хабах зросли на 32 % у порівнянні з відповідним періодом 2019 року, а загальні обсяги торгівлі на найбільш ліквідних європейських газових хабах становили 20 678 ТВт*год (приблизно 1 726 млрд м³, що в 12 разів більше за обсяги загального споживання природного газу в ЄС). Значне зростання обсягів торгівлі в основному спричинено діяльністю із хеджування ризиків, різницею в цінах зимових та літніх контрактів та високими ціновими коливаннями на газових хабах. Частка голландського хабу ТТФ в загальних обсягах торгівлі в ЄС продовжила зростати та досягла рівня 74 %, підтверджуючи свою лідерську роль у Європі та поступово розвиваючись у глобальний газовий індикатор.

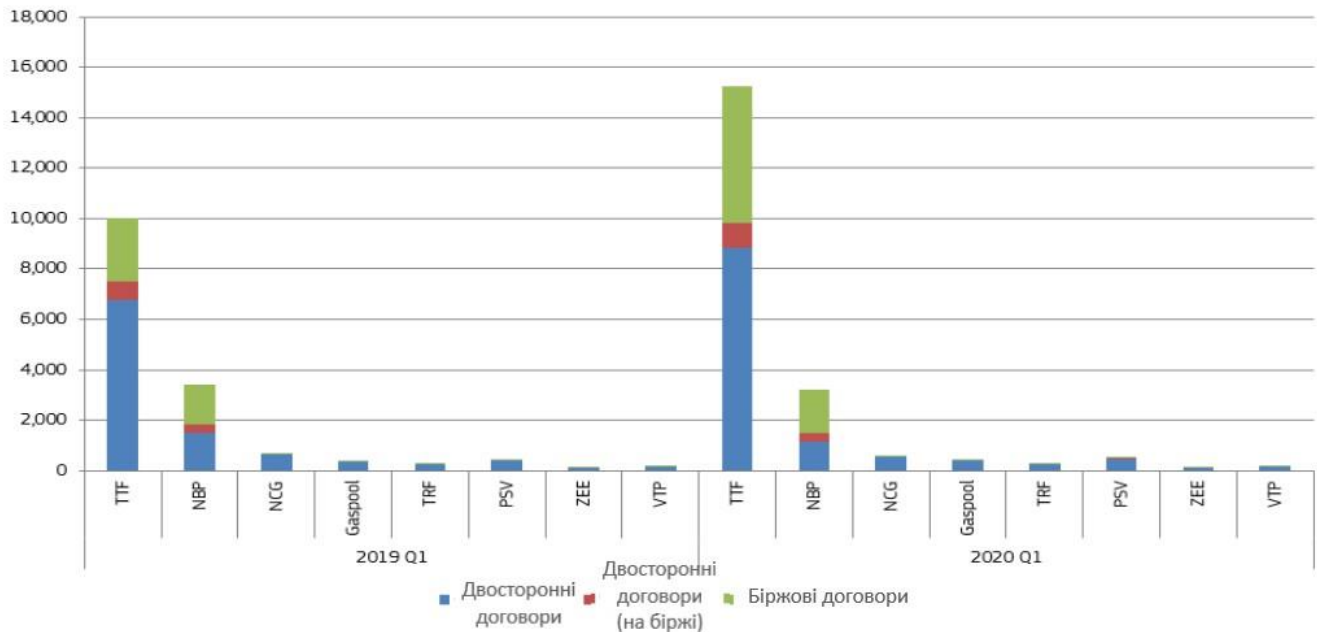


Рис. 5.2. Динаміка обсягів торгівлі природним газом на європейських газових хабах, ТВт*год

- У I кварталі 2020 року роздрібні ціни на природний газ для промислових споживачів із середнім рівнем споживання зменшились на 10 % у порівнянні з відповідним періодом попереднього року, водночас роздрібна ціна для споживачів із великими обсягами споживання зменшилась на 17 – 20 %, що означає, що падіння цін на оптовому газовому ринку почало відображатися в роздрібних контрактах промислових споживачів. У березні 2020 року (за винятком 3 країн ЄС із 24) ціни для споживачів були нижчими у порівнянні з відповідним місяцем попереднього року.